

ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ

Здійснюється аналіз поняття «втручання у діяльність», яке вживається у Кримінальному кодексі України, та з'ясовується зміст поняття «вплив». Обґрунтовується суперечливість визначення поняття «втручання» через використання поняття «вплив».

Ключові слова: *втручання у діяльність, вплив, опір, насильство.*

Анализируется понятие «вмешательство в деятельность», употребляемое в Уголовном кодексе Украины. Определяется смысл понятия «влияние». Обосновывается противоречие при определении понятия «вмешательство» через использование понятия «влияние».

Ключевые слова: *вмешательство в деятельность, воздействие, сопротивление, насилие.*

This article analyses the notion «intervention in activity» from the Criminal Code of Ukraine and defines the content of notion «influence». It proves that the determination of «intervention» by using «influence» is inconsistent.

Key words: *intervention in activity, influence, resistance, violence.*

Правоохоронна діяльність спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно небезпечних явищ, припинення їх розвитку та ліквідацію наслідків. Різним видам правоохоронної діяльності властива одна спеціальна ознака. Вона полягає в тому, що охорона прав фізичної чи юридичної особи здійснюється шляхом застосування публічно встановлених процедур. Як охоронний інструмент держави правоохоронна діяльність впливає на поведінку суб'єктів правовідносин за допомогою використання дозволів, приписів, заборон, контролю за їх дотриманням і реалізації юридичної відповідальності. Найприйнятніше визначення терміна «правоохоронні органи» міститься у ч. 4 ст. 1 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави», згідно з якою «правоохоронні органи — державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції». З викладеного можна зробити висновок, що дана діяльність визначеного кола суб'єктів як органів у цілому, так і окремих їхніх службових і посадових осіб, потребує не лише вичерпного законодавчого регулювання у межах структурування та повноважень, а й захисту з боку держави внаслідок встановлення кримінальної відповідальності за втручання у діяльність таких органів та осіб.

Отже, правильне визначення та розмежування смислового навантаження термінів понятійного апарату кримінального законодавства є необхідною умовою правильності їх подальшого застосування у правових нормах та, відповідно, тлумачення створених з їх використанням норм необхідно надати визначення терміну втручання як визначальному у досліджуваній нами статті Кримінального Кодексу України (далі — КК). Це питання висвітлювалося також у працях таких науковців, як: С.С.Аскеров, С.М.Блажівський, І.І. Давидович, І.М.Заялова, О.О.Кваша, А.І. Осадчий, В.В.Сміх, С.Г. Штогун та інших.

У КК вживається низка формулювань, якими законодавець позначає різні прояви втручання у діяльність відповідного потерпілого. У кримінальному законодавстві, зокрема у Кримінальному кодексі України, даний термін використовується у диспозиціях статей як «втручання у роботу» (ст.ст. 158, 361, 361-1, 376-1 КК України) та «втручання у діяльність» (ч. 4 ст. 157, ст.ст. 160, 171, 343, 344, 376, 397 КК України), але нині однознач-

ного та вичерпного тлумачення другому словосполученню не надано ані науковцями, ані на законодавчому рівні. У вищезазначеному переліку злочинів законодавець, привласнюючи назви відповідним статтям, використовує формулювання, якими іменує ті чи інші прояви «втручання у діяльність» відповідного потерпілого, тобто форми здійснення такої форми втручання. Також зазначається і спосіб — законний чи незаконний — певної форми. Наприклад, виходячи зі змісту ст. 343 КК України, «втручання у діяльність» є «вплив у будь-якій формі...». Всупереч цьому у ст. 344 КК України зазначено, що такий вплив має бути незаконним, щоб відповідати терміну «втручання у діяльність».

У ч. 4 ст. 157 КК України використано формулювання «втручання службової особи з використанням службового становища у здійснення виборчою комісією чи комісією з референдуму їхніх повноважень, установлених законом, вчинене шляхом незаконної вимоги чи вказівки з метою вплинути на рішення виборчої комісії чи комісії з референдуму», змістом якого відповідно є «втручання у діяльність».

Порушення законодавства про референдум (ст. 160 КК України), яке може бути виражене як перешкоджання насильством, обманом, погрозою, підкупом або іншим чином і ведення агітації до дня проведення референдуму (ч. 1), а також підроблення документів референдуму, приписування, завідомо неправильний підрахунок голосів, порушення таємниці голосування (ч. 3), за своїм змістом є втручанням у діяльність громадянина по здійсненню свого права брати або не брати участь у референдумі.

Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ч. 1), а також переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику (ч. 2) розкриває зміст перешкоджання законній професійній діяльності журналістів за ст. 171 КК України. Створювана тафтологія назви статті та диспозиції ч. 1 може бути уникнута шляхом заміни цього формулювання у назві терміном «втручання». Правильність такого тлумачення терміна «втручання» і залучення до його змісту вказаних форм підтверджується також диспозицією ст. 376 КК України: «Втручання в діяльність судових органів», «втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити...». Можна зробити висновок, що «перешкоджання» (за ст.ст. 160, 171 КК України) є наслідком втручання, яке мало на меті перешкодити.

За ст. 397 КК України втручання в діяльність захисника чи представника особи розкривається як «вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності», а відповідно є перешкоджанням, а отже, таке визначення наведене від зворотнього, в порівнянні зі ст.ст. 160, 171 КК України.

Окрім ст. 344 КК України, термін «втручання в діяльність» також використаний у ст. 376 КК України — «Втручання в діяльність судових органів». Але у ст. 376 законодавець не використав застосовуваного у попередніх статтях тлумачення «втручання» через «вплив у будь-якій формі», оскільки, на нашу думку, заборонено саме втручання в діяльність судді, тобто дії, що мають матеріальний прояв, спрямовані на перешкоджання діяльності службової особи, тим самим неправомірно. А вплив, наприклад, відстоювання своєї позиції у встановленому законом порядку в залі судових засідань чи з використанням письмових пояснень дозволяється. Тому можна дійти висновку, що незаконність впливу в цій статті зумовлюється саме метою здійснення злочину.

І.М. Заялова суміжними з «втручанням у діяльність» визначає такі поняття: «опір», «непопора», «примушування», «невиконання законних вимог», «протидія», «перешкоджання»¹.

Пленум Верховного Суду України (далі — ПВС України) постановив, що під втручанням вудіяльність працівника правоохоронного органу слід розуміти конкретні дії, спрямовані на перешкоду у виконанні ним службових обов'язків або на досягнення прийняття неправомірного рішення. Втручання може виявлятися в умовлянні, шантажуванні потерпілого, погрозі відмовити у наданні законних благ, а також у будь-якій іншій формі впливу². При цьому законодавець не надає ні визначення терміну «вплив», ні розмежування